

Redakční příloha

O DATOVÝCH SCHRÁNKÁCH TROCHU JINAK

(O jednom problému z pohledu uživatele-poplatníka)

Datové schránky byly zavedeny a inzerovány jako služba státu daňovým poplatníkům, která má usnadnit jejich vzájemnou komunikaci s orgány veřejné moci i komunikaci navzájem a zajistit v České republice postupný přechod „od papíru“ k e-govermentu, k digitalizaci veřejné správy a justice.

Jde o rozsáhlý projekt e-mailové komunikace směřující mimo jiné k nové vylučné formě nezpochybnitelného doručování rozhodnutí a úkonů, zatím jedné z velkých slabin běžné reality.

NÁKLADY ZE STÁTU NA POPLATNÍKA

Faktické fungování datových schránek po několika měsících (reálně od 1. 11. 2009) ukázalo na jejich problémy a také na jejich (zatím jednostrannou) užitečnost, a to zejména ve zjevné výhodnosti pro státní a správní úřady a soudy, kterým tento systém – nehledě na případné technické a personální problémy s jejich zaváděním a užíváním – usnadňuje vůči oslovovaným subjektům nepochybně práci s doručováním a přenáší na tyto adresáty plně odpovědnost za přijetí, převzetí zpráv a jeho důsledky. Ale nejen odpovědnost, také u nich rozšiřuje vlastní náklady, evidenci a papírování: co k nim do schránky přijde, musejí **podchytit**, evidovat a případně si **uložit** (po devadesáti dnech se ze zpřístupněné datové schránky došla pošta vymazává), a také **vytisknout**, aby s tím mohli dále pracovat a aby bylo možné uplatnit hodnověrnost došlého, **konvertovat** (jak je nazvána tato placená služba), případně využít dalších placených doplňkových služeb, kterých v případech listinného doručování nebylo třeba.

Ekonomicky tak datové schránky přenášejí vvolané náklady ze státu na poplatníky, kteří jsou povinné ze zákona (zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů) uživateli zřízených datových schránek, anebo o jejich zřízení požádali sami. V tom zatím opravdu následujeme „*tereziánský výkon veřejné*

moci“, jak se také objevilo hodnocení významu datových schránek co do změny způsobu komunikace mezi státem, úřady a lidmi, avšak doufáme, že hodnocení opačně míněného, protože právě ve zmiňované době Marie Terezie se stát snažil o co největší finanční a daňové zatížení poplatníků umožňující centrální moci získání prostředků na vedení válek (dnes jde spíše o snahu o snížení výdajů státu a tím i snižování jeho zadlužování).

AKTUÁLNÍ UŽIVATELSKÝ PROBLÉM DATOVÝCH SCHRÁNEK V PRAXI

Přechod „od papíru k počítačům“ by měl zároveň dávat komunikujícím stejné možnosti a zajistit shodné podmínky – jestliže zákon předpokládá na druhé straně zároveň elektronické úkony fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci, **proč neexistuje veřejně dostupná databáze datových schránek úřadů?** V běžné listinné podobě komunikace prostřednictvím pošty nebo jiného doručovatele musí odesílatel znát název a adresu adresáta včetně požadovaného poštovního směrovacího čísla, tedy údaje, ke kterým se zcela jednoduše dostává a získává je. V komunikaci zaváděné datovými schránkami potřebuje odesílatel znát nezbytně doručovací adresu adresáta, tedy „*identifikátor datové schránky*“, v případě úřadů identifikátor datové schránky orgánu veřejné moci (§ 6, odst. 3 cit. zákona), což je vlastně sedmimístné slovo, které obsahuje jakousi kombinaci písmen a číslic.

Pro potřebu komunikace s úřadem zjistíme obvykle poštovní či e-mailovou adresu úřadu například z uveřejněných adresářů, telefonních seznamů, webových stránek, informačních portálů a jiných vcelku dobře přístupných a neutajovaných zdrojů. **Identifikátor datové schránky orgánu veřejné moci je však ze zákona neveřejný údaj**, který je pro „*obyčejného smrtelníka*“, kterým se v takové situaci stává každý z nás, nedostupný [srov. § 14, odst. 3, písm. a) cit. zákona] – následující odst. 4. téhož ustanovení říká, že

úd
po
ad
ku
tí
sé
st

vy
še
vn
vý
ve
a j
la

zu
do
ni
jd
ne
sl
de

su
id
ú
vl
re
tu
z
Z
de
il
ú
i

č.
te
n
a
lé
st
k
a
r
o
z
s
n
n
ú
n
r
s
v
li

č.
te
n
a
lé
st
k
a
r
o
z
s
n
n
ú
n
r
s
v
li

č.
te
n
a
lé
st
k
a
r
o
z
s
n
n
ú
n
r
s
v
li

č.
te
n
a
lé
st
k
a
r
o
z
s
n
n
ú
n
r
s
v
li

P

údaje uvedené v odst. 3 jsou neveřejné a nelze je poskytnout jiným osobám, s výjimkou kontaktní adresy, na niž má být adresátovi doručováno, pokud byl dán souhlas k jejímu zveřejnění. Zatím však jsou takové souhlasy ojedinělé, i když se identifikátory nově objevují na webových stránkách některých úřadů.

Samo Ministerstvo vnitra ČR uvádí v prováděcí vyhlášce k zákonu č. 300/2008 Sb., že: „...pro zvýšení uživatelského komfortu bude Ministerstvo vnitra zveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup seznam datových schránek orgánů veřejné moci a fyzických, podnikajících fyzických a právnických osob vykonávajících působnost v oblasti veřejné správy a jejich organizační struktury.“

Tím se ocitáme na půdě terminologických zmatků a nejasností s konkrétním dosahem do praxe: je identifikátor datové schránky orgánu veřejné moci (a o ten nám v dané komunikaci jde) součástí adresy či seznamu datových schránek a vyžaduje vždy jeho zveřejnění souhlas příslušného orgánu? Z pohledu uživatele systému datových schránek údaj na tom, na jakou adresu v systému svůj úkon zasílám, tedy jaký identifikátor datové schránky úřadu ve svém úkonu (podání) uvedu, musí být z podstaty věci veřejným a plně přístupným údajem postaveným naroveň běžné poštovní doručovací adrese úřadu. Důvody utajovat tento identifikátor tu nejsou a jeho zveřejněním nepochybně nehrozí jeho zneužití v jiném rozsahu, než zveřejněním známé poštovní adresy, alespoň se to oprávněně domnívá uživatel stojící na „druhém břehu“ e-mailového toku datových schránek než je stát či úřad. Naopak takovým zveřejněním předejdeme i možné chybovosti v adresování a zaslání zpráv.

Řešením v okamžiku, kdy bylo do zákona č. 300/2008 Sb., přijato ustanovení o identifikátoru datové schránky orgánu veřejné moci jako neveřejném údaji, je proto potřebná novelizace a zařazení tohoto údaje mezi povinné údaje podléhající zveřejnění v předepsané struktuře, jinak se ocitáme v situaci, kdy zákon komunikací soukromých subjektů s veřejnou mocí připouští a současně znemožňuje. Předpoklad vzniku adresáře datových schránek úřadů totiž neřeší otázku **neveřejného údaje ze zákona** a není zřejmé, kdo by na dotaz po identifikátoru datové schránky orgánu veřejné moci (kromě úřadu samotného) měl odpovídat. Z právního hlediska není totiž přípustné, aby s takovým neveřejným údajem pracovaly další informační zdroje (míněno mimo seznam vydávaný ministerstvem vnitra), například i soukromé, a tím umožňovaly posílání zpráv do datových schránek orgánů veřejné moci v rozporu se sice platnou, avšak kolizní a nešikovnou právní úpravou.

Dosavadní praxe při uplatňování a užívání datových schránek a při práci s nimi přináší řadu dalších otevřených otázek a objevily se k nim také méně či více kritické hodnotící ohlasy. Jde o nový a slibný komunikační způsob práce využívající známé nástroje (Internet a mail) a jeho výhody a nevýhody a objevující se problémy bude uživatel posuzovat podle schopnosti jeho organizátorů vyhodnocovat a řešit je ve prospěch důvěryhodnosti systému a spokojenosti jeho uživatelů: například zatím chybějícím umožněním nápravy chyb, tedy stanovením způsobu, jak se domoci účinně jejich nápravy (například když mi do schránky přijde zpráva určená někomu jinému, nepochybně však odesílatelem považovaná za doručenu, když dojde do schránky zpráva s obsahovou či jinou věcnou chybou apod.).

Bude tedy záležet na tom, jak se postupně naučí uživatelé na obou stranách v rámci systému datových schránek s nimi pracovat, jakým způsobem k nim bude systém „přátelský“ a v důsledcích skutečně výhodný a přínosný, jak bude v souladu s ním uspokojována poptávka po dalších datech a službách počínaje Portálem veřejné správy a dalších strukturovaných databázích a informacích o státní správě jako celku (např. na webových stránkách www.statnisprava.cz). (mpress@mpress.cz)

Veřejný informační server
www.statnisprava.cz/vis
**INFORMACE,
KTERÉ HLEDÁTE**

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
INVESTICE DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

PR000921-1